

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Кафедра здоров'я тварин і екології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан

аграрного факультету

Лілія МАРТИНЕЦЬ

“20” жовтня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛАНДШАФТНА ЕКОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Ступінь вищої освіти

бакалавр

(бакалавр, магістр)

Факультет (назва)	Галузь знань (шифр і назва галузі знань)	Спеціальність (шифр і назва спеціальності)	Освітня програма (назва освітньої програми)
Аграрний факультет	10 Природничі науки	101 Екологія	Екологія

Розробник: Єрмакович І.А., кандидат технічних наук, доцент
кафедри здоров'я тварин і екології

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступень та вчене звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри:
здоров'я тварин і екології

(назва кафедри)

Протокол № 2 від 18 вересня 20 23 р.

Завідувач кафедри: здоров'я тварин і
екології

(підпис)

Людмила
ПАРХОМЕНКО

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією факультету:

аграрного

(назва факультету)

Протокол № 10 від 12 жовтня 20 23 р.

Голова методичної комісії:

(підпис)

Овчаренко О. А

(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 10 Природничі науки	обов'язкова	
	Спеціальність 101 Екологія Освітня програма Екологія		
Загальна кількість годин: 90	Рівень вищої освіти: перший Ступінь освіти: бакалавр	Рік підготовки:	
		3	5
Семестр			
3		5	
Лекції			
14 год.		4 год.	
Практичні			
16 год.		4 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
58 год.	82 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 4	Форма контролю: залік, екзамен		

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Ландшафтна екологія» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалавр галузі знань 10 Природничі науки формує інтегральну, загальні та спеціальні (фахові) компетентності та програмні результати навчання, якими оволодіють здобувачі вищої освіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Ландшафтна екологія» є формування у майбутніх фахівців з базовою вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань про ландшафтну екологію, яка є важливою для вирішення проблем забруднення навколишнього природного середовища, ознайомлення студентів з основними теоретичними положеннями та можливостями прикладного використання екології ландшафтів у практиці природокористування.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Ландшафтна екологія» є вивчення сучасного стану розвитку ландшафтної екології, основних науковометодичних підходів та концепцій ландшафтної екології, вироблення практичних навичок для застосування у майбутній професії.

Навчальна дисципліна формує такі міждисциплінарні зв'язки:

дисципліни, які входять до циклів природничо-наукової та практичної і професійної підготовки фахівців екологічного спрямування, зокрема «Гідроекологія», «Загальна екологія та неоекологія».

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми Екологія спеціальності 101 Екологія

Фахові компетентності спеціальності

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування програмних компетентностей:

ПР02. Формулювати основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування. ПР06. Аналізувати фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття. ПР08. Проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень. ПР22. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Системний підхід при вивченні ландшафтів. Ландшафтознавство – фізико-географічна дисципліна. Ландшафтознавство серед наук, його методологічне і практичне значення. Системний підхід при вивченні ландшафтів. Історія виникнення ландшафтознавства. Сучасний стан ландшафтознавства в Україні.

Тема 2. Компонентна та морфологічна структура ландшафтів. Ландшафт. Різні трактування терміна «ландшафт». Просторова структура ландшафту. Морфологічні одиниці ландшафту (фація, урочище, місцевість). Типи морфологічної структури ландшафтних комплексів

Тема 3. Функціонування і динаміка ландшафтів. Функціонування ландшафтів. Динаміка ландшафтів. Природні зміни. Антропогенні зміни. Стійкість

ландшафтів. Розвиток ландшафтів. Саморозвиток.

Тема 4. Фізико-географічне районування України. Ландшафти України: класифікація, чинники формування, характерні риси. Фізико-географічне районування України. Зона мішаних хвойно-широколистих лісів. Лісостепова зона. Степова зона. Українські Карпати. Кримські гори.

Тема 5. Антропогенний ландшафт. Таксономія антропогенних ландшафтів. Історія впливу людини на природний ландшафт. Антропогенний ландшафт і його місце в ландшафтній сфері Землі. Класифікації антропогеннозмінених ландшафтів

Тема 6. Природні системи. Ландшафтний та екологічний підходи до їх аналізу. Природні системи. Ландшафтний та екологічний підходи до їх аналізу. Ландшафтно-екологічний підхід. Визначення ландшафтної екології

Тема 7. Агроекосистеми, їх таксономія. Агроландшафтні дослідження. Ландшафтознавство та взаємодія природи і суспільства. Антропогенні і культурні ландшафти. Антропогенний ландшафт. Час існування антропогенних ландшафтів. Культурний ландшафт. Сільськогосподарські ландшафти (агроландшафти).

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
л		п	лаб	с.р.	л		п	лаб	с.р.	
ТЕМА 1. Системний підхід при вивченні ландшафтів.	12,5	2	2		8,5	12,5	2	2		8,5
ТЕМА 2. Компонентна та морфологічна структура ландшафтів	12,5	2	2		8,5	12,5				12,5
ТЕМА 3. Функціонування і динаміка ландшафтів.	12,5	2	2		8,5	12,5				12,5
ТЕМА 4. Фізикогеографічне районування України. Ландшафти України: класифікація, чинники формування, характерні риси.	14,5	2	2		8,5	14,5				12,5
ТЕМА 5. Антропогенний ландшафт. Таксономія антропогенних ландшафтів.	13,0	2	2		8,5	13,0	2	2		16
ТЕМА 6. Природні системи. Ландшафтний та екологічний підходи до їх аналізу	12,5	2	4		9	25				16
ТЕМА 7. Агроекосистеми, їх таксономія. Агроландшафтні дослідження.	12,5	2	2		8,5	12,5				12,5
Разом	90	14	16		60	90	4	4		82

Теми семінарських занять

<u>№</u> <u>з/п</u>	<u>Назва теми</u>	Кількість годин
<u>1.</u>	Не передбачено навчальним планом	
	<u>Разом:</u>	

Теми практичних занять

<u>№</u> <u>з/п</u>	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Масштаби топографічних карт.	2	
2	Структурні одиниці ландшафтів та між елементні відношення між ними	2	2
3	Умовні знаки топографічних карт	2	
4	Вимірювання довжин і площ на топографічній карті	2	2
5	Типологічна класифікація ландшафтів (скласти карту типи підтипи).	2	
6	Антропогенні ландшафти, їх сутність та поширення	2	
7	Стійкість природного середовища	2	
	<u>Разом:</u>	16	4

Теми лабораторних занять

<u>№</u> <u>з/п</u>	<u>Назва теми</u>	Кількість годин
<u>1.</u>	Не передбачено навчальним планом	
	<u>Разом:</u>	

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Ландшафтний та екологічний підходи до аналізу природних систем.	8,5	8,5
2	Інтеграція ландшафтного та екологічного підходів.	8,5	12,5
3	Становлення концепції геосистеми.	8,5	12,5
4	Основні способи декомпозиції ландшафту	8,5	12,5
5	Міжсубстанційні відношення і територіальні структури ландшафту.	8,5	16
6	Загальні закономірності еволюції ландшафтів	9	16
7	Ландшафтно-екологічне прогнозне картографування.	8,5	12,5
	Разом	60	82

Основні види самостійної роботи, передбачені при опануванні навчальної дисципліни:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Підготовка до практичних занять,
3. Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури та нормативних документів.
4. Робота з інформаційними ресурсами мереж Інтернет (пошук та обробка інформації).
5. Виконання завдань самостійної роботи.
6. Самоконтроль та самодіагностика засвоєння змісту освіти.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

За походженням інформації

Словесні: пояснення, розповідь, бесіда, дискусія, робота з книгою.

Наочні: ілюстрація та демонстрація.

Практичні: вправи, лабораторні роботи.

За особливостями навчально-пізнавальної діяльності студентів

- **пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод:** викладач організує сприймання та усвідомлення студентами інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- **репродуктивний:** викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;

- **проблемного виконання:** викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається еталон творчого мислення);
- **частково-пошуковий (евристичний):** викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);
- **дослідницький:** викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні літературні джерела, прилади, матеріали, тощо.

5. ФОРМИ КОНТРОЛЮ, МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Методи усного контролю: індивідуальне та фронтальне опитування.

Полікритеріальна оцінка поточної роботи здобувачів вищої освіти: рівень знань, продемонстрований на практичних заняттях; активність під час обговорення питань, що винесені на заняття; результати виконання практичних робіт; тест-контроль під час аудиторних занять; результати самостійного опрацювання теми чи окремих питань, усні відповіді на поставлені питання. Підсумковий контроль – залік, екзамен.

Таблиця 5.1 – Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти спеціальності 101 Екологія, освітньої програми Екологія

Поточний контроль							Семестровий контроль	Загальна сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Залік/ іспит	
8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	40	100

Таблиця 5.2 – Взаємозв'язок між результатами навчання та обов'язковими видами навчальної діяльності (робіт)

Результати навчання	Види робіт				
	Тест	Письмова робота	Практичне завдання	Усна відповідь	...
ПР06. Аналізувати фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття	+	-	+	+	
ПР08. Проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень	+	-	+	+	

Критерії оцінювання

Таблиця 5.3 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (за потребою)

Програмне забезпечення: Office 365 (рік введення в експлуатацію – 2020 рік). Методичне забезпечення з використанням корпоративної платформи Teams і Moodle Комп'ютер, мультимедійний проектор.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Василега В. Д. Ландшафтна екологія: навчальний посібник, Василега В. Д. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 303 с.
2. Гуцуляк В. М. Ландшафтна екологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. М. Гуцуляк, Н. В. Максименко, Т. В. Дудар. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 284 с.
3. Гуцуляк В. М. Ландшафтознавство: теорія і практика: Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 168 с.
4. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір. Монографія у 2-х т. – К: ВПЦ «Київ. Ун-т», 2005. – Т 1. – 431 с. – Т.2 – 503 с.
5. Давиденко В.А., Білявський Г.О., Арсенюк С.Ю. Ландшафтна екологія. – К.:Лібра, 2007. – 280 с. 14.2.
- 6.Самойленко В.М. Антропізація ландшафтів : монографія / В.М. Самойленко, І.О. Діброва, В.В. Пласкальний. – Київ : Ніка-Центр, 2018. – 232 с.
7. Гродзинський М.Д. Ландшафтна екологія: підручник. – К.: Знання, 2014. – 550 с.
8. Петлін В. М. Прикладне ландшафтознавство: підручник / В. М. Петлін, О. В. Міщенко. Луцьк: Вежа-друк, 2021. – 352 с

Електронні ресурси

1. <http://www/panda/org/> – Міжнародний фонд охорони природи (WWF International)
2. nbuv.gov.ua – електронний каталог Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського;
3. korolenko.kharkov.com – електронний каталог Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.